

Új és ritka fajok adatai a Mátra lepke-faunájának ismeretéhez (Lepidoptera)

KOROMPAI TAMÁS & KOZMA PÉTER

ABSTRACT: (New and rare Lepidoptera species datas from the Mátra Mountains.) A list of 65 rare butterfly and moths species absorbed and collected by light-trapping from 2000 to 2006. New localities of 20 new species collected in the Mátra Mts.

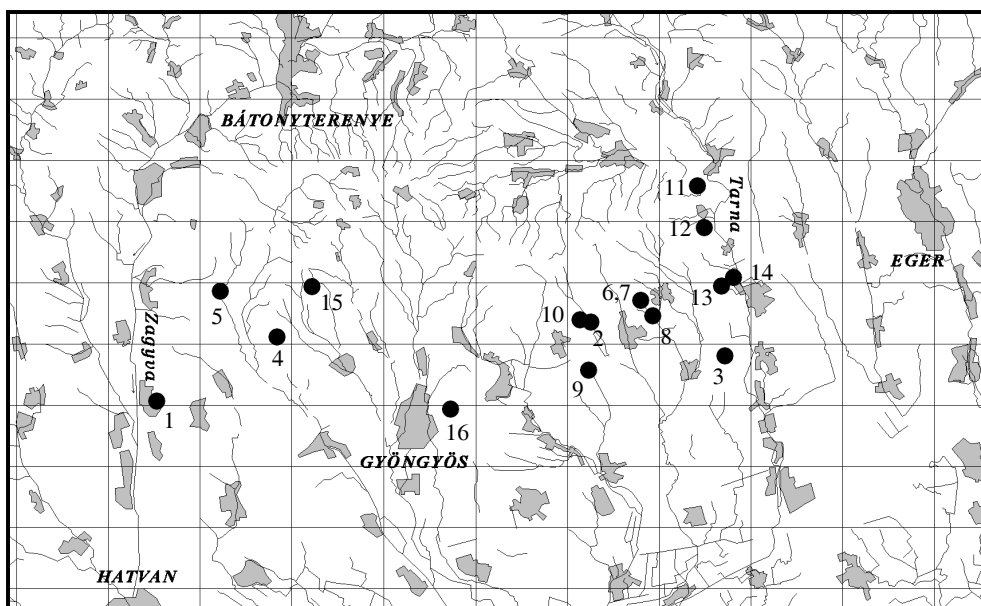
Bevezetés

A Mátra lepkészeti szempontból jól kutatott tájegységnek tekinthető. Ez elsősorban Jablonkay József másfél évtizedes itteni kutató- és gyűjtőmunkájának köszönhető. Ő 1965-től 1981-ig több mint 40 területet vizsgált rendszeresen, ezek közül 19 helyszínen fénycsapdát is működtetett. 1972-ben megjelent cikke faunisztikai alapvetésnek tekinthető, melyben 1243 fajt és fajváltozatot mutat ki a hegység területéről, feldolgozva a lepkész elődök hozzáférhető addigi mátrai adatait is (JABLONKAY, 1972). További vizsgálatokkal újabb 110 (Jablonkay, 1978-79) majd 50 (JABLONKAY, 1980) faj mátrai előfordulását közli. A 70-es évek közepétől aztán több, ma is aktív lepkész rendszeresen megfordult a Mátrában, így a faunalista hamarosan 20 fajjal bővült (BUSCHMANN, 1981), a gyöngyösi Sár-hegy lepkefaunájának (FAZEKAS, 1988) vizsgálatával pedig további 21 fajjal gyarapodott. Mátrászentistván és környékén Szabóky Csaba folytatott intenzív lepke-faunisztikai kutatást, melynek eredményeként 1083 lepkefaj került elő (SZABÓKY, 1986). A 90-es évek elején a fiatalon elhunyt Király László gyűjteményéből került be anyag a Mátra Múzeumba (BUSCHMANN, 2004), mely néhány Mátrára új lepkefaj példányát is tartalmazza. Ez időtől kezdve azonban újabb nagylepke-faunisztikai adatok nem, illetve csupán egy-egy fajra vonatkozóan kerültek publikálásra a hegység területéről (KOROMPAI & KOZMA, 2004; 2005).

Anyag és módszer

2000-től 2006-ig rendszeresen végeztünk nagylepke-faunisztikai vizsgálatokat a Mátra kevésbé kutatott nyugati, déli és keleti hegylábi területein. Célterületeink elsősorban azok a jellegzetes xerotherm melegkedvelő tölgyes – lejtősztyepp – sziklagyep élőhely-komplexumok voltak, melyek nehezen megközelíthető voltuk miatt kiestek a korábbi lepkészeti kutatásokból, viszont annál több érdekességgel kecsegtettek. Vizsgálataink helyszíneit az 1. ábra mutatja.

Az éjjel aktív fajok adatgyűjtési módszere generátoros lámpázás volt, fényforrásként 125W-os HGLi vagy 160W-os HMLi típusú nagynyomású higanygőzlámpát használtunk. A lámpa egy 1,5 méter magas és 2 méter széles fehér lepedőt világított meg. Kiegészítésként 8 W-os UV- vagy TL-típusú fénycsővel üzemelő élvefogó vödörcsapdákat, illetve csalétket is használtunk. A nappali lepkék adatgyűjtési módszere terepi megfigyelés és lepkehálós egyelő gyűjtés volt. A lámpázások és nappali megfigyelések eredményeit terepnaplóban dokumentáltuk, a fontosabb bizonyító példányok a Mátra Múzeumban ill. Korompai Tamás magángyűjteményében kerültek elhelyezésre.

1. ábra: Gyűjtési helyek: 1. Apc: Somlyó (Apcinagyhegy), 2. Domoszló: Tarjánka-völgy (kőfejtő), 3. Feldebrő: Kopasz-hegy (Vécsi-erdő), 4. Gyöngyöspata: Havas, 5. Gyöngyöspata: János-vára, 6. Kispána: Macska-vár, 7. Kispána: Ördögvályú-völgy, 8. Kispána: Széki-rét (Kispánai-tó), 9. Markaz: Markazi-víztároló, 10. Markaz: Széles-parlag, 11. Sirok: Alsó-rétek (vasútállomás), 12. Sirok-Kőkútpuszta, 13. Verpelét: Kő-hegy (Túró-mező), 14. Verpelét: Vár-hegy, 15. Gyöngyöstarján: Világos-hegy (Ábrahám Levente, 1992), 16. Gyöngyös: Visonta-hegy (Kovács Tibor, 1996).

Eredmények

Vizsgálataink hét éve alatt számos természetvédelmi szempontból jelentős fajra és több faunisztikai érdekességre bukkantunk. 20 faj a Mátra faunájára újnak bizonyult, valamint több olyan ritkaságot sikerült kimutatni a vizsgált helyszínekről, melyeknek csupán egy-két mátrai példánya volt ismert mindeztől az irodalomból. Jelen dolgozatban 65 ritkább faj adatait közöljük, melyek nem, vagy csupán néhány példányban találhatóak meg a Mátra Múzeum gyűjteményében. A Mátra faunájára új fajokat csillaggal jelöltük a jegyzékben. A fajlista (VARGA et al., 2005) munkájában közzétett nevezéktant követi.

Cossidae

Catopta thrips (Hübner, 1818) – Visonta-hegy (Gyöngyös): 1996.07.31, leg. Kovács Tibor

Lasiocampidae

Eriogaster lanestris (Linnaeus, 1758) – Tarjánka-völgy (Domoszló): 2004.03.15.

Eriogaster catax (Linnaeus, 1758) – Kopasz-hegy (Feldebrő): 2002.10.04; 2003.10.03; Ördögvályú-völgy (Kispána): 2003.11.01.

Sphingidae

Marumba quercus ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Macskavár (Kispána): 2003.05.24; 2003.06.28; 2004.06.11; 2004.07.03; Tarjánka-völgy (Domoszló): 2003.06.05; Kopasz-hegy (Feldebrő): 2004.07.09.

Proserpinus proserpina (Pallas, 1772) – Vár-hegy (Verpelét): 2003.05.31; 2004.05.15; 2005.05.29.

Hyles galii (Rottemburg, 1775) – Macskavár (Kispána): 2003.05.24.

Papilionidae

- Zerynthia polyxena* ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Somlyó(Ape): 2006.05.06.
Parnassius mnemosyne (Linnaeus, 1758) – Tarjánka-völgy (Domoszló): 2006.06.08.

Lycaenidae

- Lycaena dispar* (Haworth, 1802) – Széki-rét (Kisnána): 2006.06.08; Markazi-víztároló (Markaz): 2006.06.08.
**Lycaena alciphron* (Rottemburg, 1775) – víztározó (Markaz): 2006.06.08.
Lycaena thersamon (Esper, 1784) – Kopasz-hegy (Feldebrő): 2000.07.03.
Maculinea (arion) ligurica (Wagner, 1904) – Sirok-Kőkútpuszta: 2002.08.05.
**Maculinea teleius* (Bergstrasser, 1779) – Alsó-rétek (Sirok): 2005.08.29.
Maculinea alcon ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Széles-parlag (Markaz): 2006.07.06.

Nymphalidae

- **Libythea celtis* (Laicharting, 1782) – Vár-hegy (Verpelét): 2004.04.04; Kopasz-hegy (Feldebrő): 2004.07.04.
**Argynnis pandora* ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Vár-hegy (Verpelét): 2002.04.26.
**Brenthis ino* (Rottemburg, 1775) – Kopasz-hegy (Feldebrő): 2004.07.04.
**Argynnis laodice* (Pallas, 1771) – Kopasz-hegy (Feldebrő): 2006.08.15.
Boloria selene ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Sirok-Kőkútpuszta: 2004.06.28.
Nymphalis antiopa (Linnaeus, 1758) – Vár-hegy (Verpelét): 2003.04.20; Kopasz-hegy (Feldebrő): 2004.07.03.
**Euphydryas maturna* (Linnaeus, 1758) – Cseralja (Feldebrő): 2001.05.14; 2006.05.27.

Thyatiridae

- Asphalia ruficollis* ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Kopasz-hegy (Feldebrő): 2003.04.15; 2004.03.21; Macskavár (Kisnána): 2004.04.07; Tarjánka-völgy (Domoszló): 2004.04.12.

Geometridae

- Dyscia conspersaria* ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Macskavár (Kisnána): 2004.06.11.
**Orthonama vittata* (Borkhausen, 1794) – Macskavár (Kisnána): 2002.11.01.

Notodontidae

- Cerura erminea* (Esper, 1783) – Macskavár (Kisnána): 2004.06.11; Vár-hegy (Verpelét): 2005.05.29.
Drymonia velitaris (Hufnagel, 1766) – Macskavár (Kisnána): 2004.07.03; Kopasz-hegy (Feldebrő): 2004.07.09.
Drymonia melagona (Borkhausen, 1790) – Széles-parlag (Markaz): 2006.07.18.
Phalera bucephaloides (Ochsenheimer, 1810) – Tarjánka-völgy (Domoszló): 2003.06.05; Macskavár (Kisnána): 2003.06.28; 2003.07.16; 2004.07.03; Havas (Gyöngyöspata): 2005.07.29.

Noctuidae

- Moma alpium* (Osbeck, 1778) – Macskavár (Kisnána): 2004.06.11.
Simyra nervosa ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Havas (Gyöngyöspata): 2005.07.29.
Cryphia fraudatricula (Hübner, 1803) – Macskavár (Kisnána): 2003.05.24; 2004.06.11.
**Catocala dilecta* (Hübner, 1808) – Macskavár (Kisnána): 2003.09.13; 2003.10.04.
Catocala conversa (Esper, 1783) – Macskavár (Kisnána): 2003.06.28; Kopasz-hegy (Feldebrő): 2004.07.09.
Catocala diversa (Geyer, 1828) – Macskavár (Kisnána): 2003.08.17; Havas (Gyöngyöspata): 2005.07.29.
**Dysgonia algira* (Linnaeus, 1767) – Macskavár (Kisnána): 2003.06.28; 2003.08.17; 2004.06.11; 2004.07.03; Vár-hegy (Verpelét): 2005.05.29.
**Prodotis stolidia* (Fabricius, 1775) – Macskavár (Kisnána): 2003.06.28.
Catephia alchymista ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Macskavár (Kisnána): 2004.06.11.
**Aedia leucomelas* (Linnaeus, 1758) – Macskavár (Kisnána): 2003.10.04.
Cucullia artemisiae (Hufnagel, 1766) – Macskavár (Kisnána): 2003.06.28.
Cucullia xeranthemi (Boisduval, 1840) – Tarjánka-völgy (Domoszló): 2002.08.06; 2003.06.05; Macskavár (Kisnána): 2002.08.21; 2003.05.24; 2003.07.16; 2004.06.11; Havas (Gyöngyöspata): 2005.07.29.

- Cucullia dracunculi* (Hübner, 1813) – Macskavár (Kisnána): 2002.08.21; 2003.07.16; Havas (Gyöngyöspata): 2005.07.29.
- **Amphipyra perflua* (Fabricius, 1787) – Világos-hegy (Gyöngyöstarján): 1992.07.22, leg. Ábrahám Levente.
- Lamprosticta culta* ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Macskavár (Kisnána): 2003.05.24; 2003.06.28; 2003.07.16; 2004.06.11; Tarjánka-völgy (Domoszló): 2003.06.05; Havas (Gyöngyöspata): 2005.07.29; Széles-parlag (Markaz): 2006.07.18.
- Schinia scutosa* ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Macskavár (Kisnána): 2003.06.28; 2003.08.17.
- Periphanes delphinii* (Linnaeus, 1758) – Vár-hegy (Verpelét): 2003.05.31.
- **Spodoptera exigua* (Hübner, 1808) – Kopasz-hegy (Feldebrő): 2003.10.03.
- Polyphaenis sericata* (Esper, 1787) – Macskavár (Kisnána): 2003.06.28; Havas (Gyöngyöspata): 2005.07.29.
- Dicycla oo* (Linnaeus, 1758) – Macskavár (Kisnána): 2003.05.24; 2004.06.11; 2004.07.03; Tarjánka-völgy (Domoszló): 2003.06.05.
- Cosmia diffinis* (Linnaeus, 1767) – Macskavár (Kisnána): 2003.06.28; 2004.07.03; Kő-hegy (Verpelét): 2006.07.17; Széles-parlag (Markaz): 2006.07.18.
- **Cosmia affinis* (Linnaeus, 1767) – Macskavár (Kisnána): 2003.08.17; 2004.07.03; Kopasz-hegy (Feldebrő): 2004.07.09.
- Orbona fragariae* (Vieweg, 1790) – Tarjánka-völgy (Domoszló): 2004.03.15; 2006.03.25; Macskavár (Kisnána): 2004.04.07; 2006.04.09; János-vára (Gyöngyöspata): 2006.03.21; Kő-hegy (Verpelét): 2006.04.08.
- **Scotochrosta pulla* ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Macskavár (Kisnána): 2003.09.13; 2003.10.04.
- **Meganephria bimaculosa* (Linnaeus, 1767) – Kopasz-hegy (Feldebrő): 2002.09.14; Macskavár (Kisnána): 2003.09.13.
- Dichonia aeruginea* (Hübner, 1808) – Kopasz-hegy (Feldebrő): 2003.10.03; 2003.10.17; Macskavár (Kisnána): 2003.10.04.
- Gortyna borelii* (Pierret, 1837) – Széles-parlag (Markaz): 2006.07.06, (rágásnyom)
- Mythimna obsoleta* (Hübner, 1803) – Vár-hegy (Verpelét): 2005.05.29.
- Dioszeghyana schmidtii* (Dioszeghy, 1935) – Havas (Gyöngyöspata): 2005.04.30.
- Pachetra sagittigera* (Hufnagel, 1766) – Macskavár (Kisnána): 2003.05.24; 2004.06.11.
- Epilecta linogrisea* ([Denis & Schiffermueller], 1775) – Macskavár (Kisnána): 2003.08.17; 2003.09.13; Havas (Gyöngyöspata): 2005.07.29.
- Chersotis multangula* (Hübner, 1803) – Macskavár (Kisnána): 2003.07.16.
- **Chersotis margaritacea* (Villers, 1789) – Macskavár (Kisnána): 2003.10.04.

Lymantriidae

- **Orgyia antiqua* (Linnaeus, 1758) – Kopasz-hegy (Feldebrő): 2004.07.09.

Nolidae

- **Meganola togatalis* (Hübner, 1798) – Macskavár (Kisnána): 2003.05.24.
- Nola aerugula* (Hübner, 1793) – Vár-hegy (Verpelét): 2005.05.29.
- Nycteola revayana* (Scopoli, 1772) – Tarjánka-völgy (Domoszló): 2004.04.12.

Köszönetnyilvánítás: Itt fejezzük ki köszönetünket Dr. Varga Zoltánnak és Ilonczai Zoltánnak szakmai segítségért és támogatásáért, Dr. Ábrahám Leventének és Kovács Tibornak egy-egy alkalmi gyűjtésük adatainak rendelkezésünkre bocsátásáért, Urbán Lászlónak és Magos Gábornak kiváló helyismerete révén nyújtott segítségéért, Enyedi Róbertnek, Katona Gergelynek és Tóth Jánosnak pedig a terepi munkában való részvételéért.

Irodalom

- BUSCHMANN, F. (1981): Adatok a Mátra hegység nagylepkefaunájának ismeretéhez. Fol. Hist. Nat. Mus. Matr., 7: 65–70.
- BUSCHMANN, F. (2004): Király László nagylepke-gyűjteménye a Mátra Múzeumban. Fol. Hist. Nat. Mus. Matr., 28: 213–218.
- FAZEKAS, I. (1988.): A Mátra-hegység lepkefaunája III. A gyöngyösi Sár-hegy lepkefaunájának alapvetése. Fol. Hist. Nat. Mus. Matr., Suppl. 2: 13–32.

- JABLONKAY, J. (1972): A Mátra-hegység lepkefaunája. Fol. Hist. Nat. Mus. Matr., 1: 9–41.
- JABLONKAY, J. (1978–79): Újabb adatok a Mátra-hegység lepkefaunájához. Fol. Hist. Nat. Mus. Matr., 5: 57–62.
- JABLONKAY, J. (1980): Adatok a Mátra-hegység lepkefaunájához. Fol. Hist. Nat. Mus. Matr., 6: 127–130.
- KOROMPAI, T. & KOZMA P. (2004): A Dioszeghyana schmidtii (Dioszeghy, 1935) újabb adatai Észak-Magyarországról (Lepidoptera: Noctuidae). Fol. Hist. Nat. Mus. Matr., 28: 209–212.
- KOROMPAI, T. & KOZMA P. (2005): A Gortyna borelii lunata (Freyer, 1843) elterjedésének vizsgálata a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság működési területén. (Lepidoptera: Noctuidae). Fol. Hist. Nat. Mus. Matr., 29: 185–188.
- SZABÓKY, Cs. (1986): A Mátra hegység lepkefaunája I. Mátraszentistván és környéke lepkefaunája. Fol. Hist. Nat. Mus. Matr., 11: 35–47.
- VARGA, Z., RONKAY, L., BÁLINT, Zs., LÁSZLÓ, GY. M. & PEREGOVITS, L. (2005): Checklist of the Fauna of Hungary Volume 3, Macrolepidoptera. Budapest

KOROMPAI Tamás
Debreceni Egyetem
Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék
H-4010, DEBRECEN
Egyetem tér 1.

KOZMA Péter
Mátra Múzeum
H-3200, GYÖNGYÖS
Petőfi u. 30.

